

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 4. De reprobatione instrumentorum per Testes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

scriptura dignior, quæ publica est, & magis authentica; ubi verò sunt penitus æqualia, contra eum iudicabitur, qui, cum probare debuisset, in probatione defecit.

§. 4.

De reprobatione instrumentorum per Testes.

1910. **H**Uic quæstioni servit casus in *c. cum Joannes 10. b. 1.* ubi in Rubrica ejus dicitur, quòd falsitas instrumenti probetur per testes. Casus sic habet: Joannes eremita in Judicio coram Judicibus Viterbiensibus à Petro petivit 130. libras Senenses *ex causa mutui*; & simul sibi tradi domum liberam & vacuam, *ex causa factæ venditionis*. Petrus reposuit, sibi deberi à Joanne 180. libras, & sic debitum *ex causa mutui* per compensationem extinctum esse; quia verò ad domum ut liberam, & vacuam Joanni tradendam condemnatus est: Petrus ab hac sententia appellavit, & venditionem domus à se non purè, sed conditionaliter factam esse, nimirum adjecto modo, ut dum viveret, domum inhabitare posset, postea verò Joannis nepotibus cederet; & causa hujus venditioni adjecti oneris domum minoris vendidisse, probavit per 4. testes, qui tamen dicebant, se non recordari anni, mensis, ac dièi, quò venditio facta esset: at Joannes, ut probaret venditionem non conditionalem, sed puram fuisse, *produxit instrumentum publicum*, Tabellionem quoque, qui instrumentum confecit, & Testem unum, cujus nomen subscriptum erat.

1911. Ex hoc nata est dubitatio, *cujus allegatis standum foret?* pro Reo, dicebatur, quòd, tametsi in libris judiciariis parem probandi vim habeant instrumentum & testes; tamen non quodlibet instrumentum trium, vel plurium idoneorum testium depositionibus præferatur: ad hæc respondit Joannes: cum ipse per instrumentum intentionem suam fundarit, ac Petrus per modum exceptionis objecerit venditionem fuisse conditionalem, hoc verò

per testes de certo tempore deponentes probatum non sit, ideoque non constet eos testificari de eadem venditione, quæ per instrumentum, *ut determinato tempore facta*, probata erat, hinc consequens esse, quòd probatio ista per testes inefficax sit ad intentionem Joannis elidendam.

Sed denuò replicavit Petrus, responsum Joannis non subsistere; siquidem utraq; pars à Pontifice interrogata, in judicio confessa est, *unicam tantum fuisse celebratam venditionem*; apparere itaque ex testium depositione, *eam fuisse conditionalem*; cui nihil obstat, quòd interrogatio à Pontifice facta sit post conclusionem in causa; siquidem Judex, qui usque ad prolationem sententiæ cuncta rimari debet, interrogare potest de facto, quotiescunquè dubitatio incurrit; quibus auditis:

Pontifex definitivè rescripsit: De consilio Fratrum nostrorum pronuntiamus, *venditionem prædictæ domus fuisse conditionaliter celebratam*, & te ob hoc nullatenus obligatum ad traditionem ipsius, super hoc memorato Joanni silentium imponentes. Sententiam verò Judicum prædictorum, qui alius justè pronuntiasse noscuntur, cum hujusmodi exceptio coram ipsis nec probata fuerit, nec objecta, quoad dictum Capitulum infirmamus; eam quoad alios articulos auctoritate Apostolica confirmantes.

Ex hac decisione communiter deducunt Doctores, falsitatem, vel vitium instrumenti probari posse per testes sic, ut reprobetur; sic Vivianus in *Rationali l. 2. juris Pontif. pag. 199.* Alagona in *Comp. juris Canon. pag. 287.* & alii. Sed in hoc dubium est, an resolutio procedat, ac ad derogandum instrumento publico sufficiat, *si tantum duo testes contra instrumentum deponant?* Deinde videtur etiam distinguendum, an testes deponant *directè contra instrumentum?* vel *contra contenta* in instrumento? si primum? (ut si testentur, vel contrahentem, vel testem inscriptum eo tempore alibi fuis-

fuisse] videtur dicendum; sufficere duos testes ad illud reprobandum; ita Layman in dict. c. cum Joannes 10. b. t. n. 6. sicut enim labefactatur fides scribentis; secus, si secundum; quod videtur ex eo colligi, quia in casu presentis c. ubi dicitur: *etsi eandem vim obtineant instrumentorum fides, & depositiones testium in litibus exercendis; non tamen quodlibet instrumentum tanti esse debet, ut trium, vel plurium testium depositionibus praeferatur.*

1913. Ubi, ut asserti nostri probatio ex hoc desumpta, recte intelligatur, not. verum esse, quod textus seu verba ultimò proposita, *sunt partis*, seu *Rei*, assumpta pro sui defensione; Pontifex tamen ex illis motus contra instrumentum pronuntiaverit, *quoad contentum in illo articulum, de venditione*, definiendo, fuisse *conditionalem*; prout deponerent testes; non absolutum, prout continebat instrumentum; quod etiam constat, depositiones testium fuisse contra contenta in instrumento. Cum ergo in hoc casu dicitur instrumentum non debere praeferrri *tribus vel pluribus testibus* in contrarium deponentibus; videtur tacite insinuari, hoc non procedere, si solum pauciores *tribus*; nam in dubio instrumentum publicum facit testimonium publicum; in casu autem isto solum deponerent testes directe contra *contenta* in instrumento, non contra *instrumentum*; ergo.

1914. Dices: ut una probatio vincat aliam, oportet quod ea sit validior, fortiorque; nam alias, si aequales sunt, neutra praevalet, c. *in nostra*, de testibus; Sed testes, & instrumenta parem vim obtinent, c. 1. de testibus: ergo instrumentum non potest reprobari per testes, cum sit aequalis probatio instrumentorum, ac testium. Accedit, quod, si per testes reprobari possit instrumentum, posset refelli per ordinarium numerum testium, videlicet duos, aut tres, ex c. *in omni 4. c. licet, de testibus*: sed requiritur major testium numerus in hoc textu, ibi: *& plurium idoneorum testium*; igitur quia instru-

mentum per legitimam, & ordinariam testium probationem elidi, aut refelli non potest.

Resp. transmissa majore quoad praesens *dist. min.* sed testes & instrumenta parem vim obtinent, in quocunque numero, vel qualitate testium, ac instrumentorum, N. in certo solum humero, & qualitate testium, & instrumentorum, *transf. min. N. conseq.* Dico igitur, cum depositiones testium *directe impugnant instrumentum*, praevalere duos testes idoneos; & tali casu instrumentum non inesse parem vim depositionibus testium; si autem solum *contenta in instrumento*, ut praevalent contra instrumentum, requirunt tres, vel plures, ut dictum est a *num. 1913.* saltem, quando in favorem instrumenti deponit ipse Notarius, qui descripsit; & alius testis, qui subscripsit: quamvis alii existiment, in utroque casu id relinquendum arbitrio Judicis, cui tunc prae altero sit deferendum? sic Menochius *de arbitrariis, casu 105. num. 42.* quod procedit saltem in casu, quo contra instrumentum producuntur testes extranei, seu non inscripti in instrumento.

Si dicas, in c. *ad audientiam*, de praescript. probatio per instrumentum praefertur probationi quae fit per testes; ergo instrumentum per testes reprobari non potest; Resp. *dist. conseq.* quando instrumentum substantialiter petit scripturam; C. si ad sui substantiam non petit scripturam; N. conseq. In dicto c. *ad audientiam* casus erat de instrumento privilegium continente, quod, *in quantum est ad vim probandi*, substantialiter petit scripturam; & hoc procedit indefinite, ut instrumentum, quod ad sui substantiam, in quantum explicat vim probandi, vera esse, *quam ipso continentur*, petit scripturam, non reprobari per testes; sed alio instrumento; ut notat gloss. in c. *ad audientiam V. magis*; secus, si quis ipsum instrumentum directe, ut falsum impugnaret; sic Baldus in *L. 1. C. Plus valere*; & alii.

1916.

Instabis : in *c. cum Joannes* 10. h. t. per testes à Reo convento productos reprobatur fuit instrumentum à Joanne productum ad probandum venditionem fuisse puram, quod expresse in eo contentum erat; & tamen testibus contra hoc punctum in instrumento contentum deponentibus, non fuisse puram, sed conditionalem, contra instrumentum delatum est; ergo instrumentum etiam quoad contenta in illo per testes, contrarium illis deponentes, reprobari potest: Resp. dato ant. dist. conseq. ergo instrumentum, quod etiam [in quantum probativum] ad sui substantiam non petit scripturam, quoad contenta in illo, per testes reprobari potest; dato: quod exigit scripturam, N. instrumentum autem à Joanne productum fuit super contractu emptionis, & venditionis, qui nec quoad vim probandi essentialiter petit scripturam.

1917.

Ex dict. *c. cum Joannes* colligi etiam potest ratio, cur Pontifex ortâ dubitatione, *cujus partis probationi deferendum sit?* non potius in concordiam eas reducerit? Resp. enim propterea, quòd ex partium confessione constabat, unam tantum fuisse venditionem, adeoque illam non posse esse puram, & conditionalem simul quod tum intendebant probationes partium; ac consequenter unam earum necessario deficere à vero; & quoniam controversia continebat duo puncta, nimirum quæstionem debiti à Petro compensati ex venditionis pretio; & quæstionem, an venditio esset absoluta, vel conditionata? in quibus Judices inferiores pronuntiarunt, & pro compensatione bene facta, & pro venditione, quòd esset pura, Pontifex approbando primam partem sententiæ eorum, & reprobando secundam, ipso facto demonstravit, quòd Judex appellationis sententiam Judicis à quo possit approbare in parte, quâ bene judicavit; & reprobare in alia, quâ malè.

ARTICULUS VI.

Quam vim probandi habeant Bullæ Pontificum, non insertæ corpori juris?

Episcopus Heliensis hanc quæstio-
nem movit apud Innocentium III. quærendo, quibus in judiciis fides adhibenda sit Decretalibus, de quarum auctoritate Judex potest non immeritò dubitare, cum plures inveniuntur in compilatione Scholarium, & allegentur in causis, de quibus per bullam non constitit, nec ipsæ per Metropoles insinuatae fuerunt? cui rescribens Pontifex ait: quia igitur sæpe contingit, quòd etiam coram nobis hujusmodi Decretales proponuntur, quas esse authenticas dubitamus, fraternitati tuæ benignius respondentes, auctoritate præsentium duximus statuendum, ut cum aliqua Decretalis, de qua Judex meritò dubitet, allegatur, si eadem juri communi sit consona, secundum eam non metuat judicare; cum non tam ipsius, quam juris communis auctoritate procedere videatur. Verum, si juri communi dissona videatur, secundum ipsam non judicet, sed superiorem consulat super ipsam; sic *c. Pastoralis* 8. h. t. De hoc etiam agitur in *c. Si quando* 5. de Rescriptis, ex quo communiter deducitur hæc conclusio: si rescriptum Principis contineat aliquid contra jus expressum, aut ex cujus executione scandalum sequatur, reverenter est accipiendum: in ejus tamen executione superferendum, donec Princeps consulatur.

Pro explicatione dictorum jurium
not. 1. constitutiones summorum Pontificum, necdum insertas corpori juris canonici, *Extravagantes* appellari; not. 2. per *jus commune* hic non intelligi tales extravagantes; sed eas tantum Decretales, quæ nunc insertæ sunt corpori juris; ut notat Gonzalez ad *c. Pastoralis* 8. h. t. num. 1. & Abbas *ibid.* not. 2. Not. 3. quòd Epistolæ Decretales, etiam particulares, ad unius personæ instantiam, vel interrogationem editæ, jus faci-